

Nieuwe film eert jurist Fritz Bauer

Film 'Der Staat gegen Fritz Bauer'

[Achtergrond](#) - 27 april 2016 - Auteur: Marja Verburg

Het is aan jurist Fritz Bauer te danken dat in Duitsland nazi's werden berecht voor hun misdaden in vernietigingskamp Auschwitz. Hij hielp eind jaren vijftig ook bij het opsporen van Adolf Eichmann, de organisator van de Holocaust. De indrukwekkende film 'Der Staat gegen Fritz Bauer' die donderdag in Nederland gaat draaien, laat zien hoe hij daarbij werd tegengewerkt.

Het lijkt nu onvoorstelbaar, maar in de jaren vijftig hadden veel mensen in Duitsland nog nooit van Auschwitz gehoord. Het land was volop bezig met de wederopbouw, mensen keken liever vooruit, velen vonden dat het beter was een streep onder het verleden te zetten. Daar kwam verandering in door de Auschwitz-processen, die vanaf 1963 werden gevoerd. Het was voor het eerst dat een land zijn eigen mensen berechtte voor daden die ze in een oorlog hadden begaan.

Hoe het dankzij het hardnekkige speurwerk van een klein groepje officieren van justitie en hun baas Fritz Bauer tot de Auschwitz-processen kwam, was vorig jaar onderwerp van de film 'Im Labyrinth des Schweigens', die ook in Nederland draaide. Bauer speelde in deze film vooral een rol op de achtergrond.

Eichmann

In 'Der Staat gegen Fritz Bauer', die donderdag in de Nederlandse bioscopen gaat draaien, is de procureur-generaal de hoofdrolspeler. De Auschwitz-processen zijn nog ver weg, Bauer is op zoek naar Adolf Eichmann, die tijdens de Tweede Wereldoorlog de transporten van joden naar de vernietigingskampen organiseerde.

Het is niet makkelijk Eichmann te vinden, ook omdat Bauer flink wordt tegengewerkt. Hij is als procureur-generaal het hoofd van het Openbaar Ministerie in Frankfurt, maar zowel zijn eigen organisatie als de federale recherche BKA frustreren zijn onderzoek. "Er is geen opsporingsinstantie die niet vol zit met nazi's: het BKA, de BND en de Verfassungsschutz (veiligheidsdiensten - red.)", zegt Bauer in de film. "En in mijn eigen organisatie verdwijnen aktes."

Om Eichmann toch op te kunnen pakken, schakelt Bauer in het geheim de Israëlische geheime dienst Mossad in. Daarmee pleegt hij willens en wetens landverraad, al wordt dat pas lang na zijn dood bekend. Dankzij Bauers inspanningen vindt de Mossad Eichmann in Argentinië en ontvoert hem naar Israël.

Oud-nazi's

Bauer wil Eichmann in Duitsland laten berechten en maakt daar met Israël ook afspraken over. Maar veel Duitse politici en andere hoogwaardigheidsbekleders zitten helemaal niet op een Eichmann-proces in Duitsland te wachten: de oud-SS'er zou allemaal namen van hoge functionarissen kunnen noemen die ook bij het nazi-regime betrokken waren.

'Er is geen opsporingsinstantie die niet vol zit met nazi's'

In de film wordt Kanzleramtsminister Hans Globke met naam en toenaam genoemd als een vandegeenen die een berechting van Eichmann in Duitsland tegenhouden. Hij was in de jaren vijftig een van de belangrijkste medewerkers van kanselier Adenauer. In de jaren dertig had hij als jurist meegewerkt aan de rassenideologie van de nazi's en de rassenwetten van Neurenberg.

Dat in het Duitsland van na de oorlog veel oud-nazi's in hoge functies werkten, is geen nieuws. Ook Globkes rol en verleden is algemeen bekend. Adenauer beschreef dit probleem in 1952 als volgt: "Je gooit geen vies water weg als je geen schoon water hebt." Toch is het ontluisterend om te zien hoeveel moeite het Bauer en zijn medewerkers kost hun werk te doen en op welke smerige manieren ze worden tegengewerkt.

Schwulenparagraf 175

Een van Bauers medewerkers - een fictief personage - is homo en wordt in de val gelokt. Hij wordt door het BKA gechanteerd met foto's en brengt daarmee al het werk dat Bauer en hij voor de opsporing van Eichmann hebben verricht, in gevaar.

Bauer schakelt in het geheim de Israëlische geheime dienst de Mossad in. Daarmee pleegt hij willens en wetens landverraad

Deze verhaallijn dient niet alleen om te laten zien hoe homo's in het Duitsland van de jaren vijftig werden vervolgd - volgens de door de nazi's verscherpte *Schwulenparagraf 175* - maar ook om Bauers homoseksualiteit aan de orde te stellen. Bauer was tijdens de Tweede Wereldoorlog in Scandinavië, waar hij in 1936 als jood naartoe vluchtte. Tegenover de Deense vreemdelingenpolitie heeft hij homoseksuele contacten toegegeven. Bauer trouwde in de oorlog met een

Deense, maar hij keerde in 1949 alleen terug naar Duitsland. Of hij in Duitsland relaties met mannen had, is niet bekend. In de film is hij - als hij niet aan het werk is - eigenlijk vooral alleen, wat zijn strijd nog eenzamer lijkt te maken.

Uiteindelijk weet de Duitse regering een Eichmann-proces in Duitsland te voorkomen: Israël wil Duitse wapens kopen, maar de bondsregering is alleen bereid die te leveren als Israël Eichmann in eigen land berecht, legt minister-president van Hessen Georg-August Zinn in de film aan Bauer uit. Bauer is ontgoocheld. Eichmann wordt uiteindelijk in 1962 in Israël ter dood gebracht.

Duitse held

'Der Staat gegen Fritz Bauer' is een indrukwekkende film; gedegen en meeslepend. In Duitsland is hij zeer goed ontvangen en negen keer genomineerd voor de Duitse filmprijs, die eind mei wordt uitgereikt. De nominaties zijn onder meer voor beste speelfilm, beste regie (Lars Kraume) en beste mannelijke hoofdrol (Burghart Klaußner). Klaußner speelt Bauer inderdaad verbluffend goed. Hij lijkt zowel qua uiterlijk als in zijn manier van spreken op de jurist, blijkt uit het beginfragment van de film, waarin origineel beeld van Bauer te zien is.

Een Duitse held, noemden Duitse media als Die Zeit en Der Spiegel Fritz Bauer toen de film in 2015 in Duitsland uitkwam. Het is de verdienste van regisseur Kraume dat hij Bauer met zijn film aan de vergetelheid ontrukkt, aldus Die Zeit. "Zonder Fritz Bauers inzet is het moderne Duitsland niet denkbaar."

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/16329/nieuwe-film-eert-jurist-fritz-bauer>